

EMPIRYZM, SEMANTYKA, ONTOLOGIA

R. Carnap

- Omówienie artykułu

ROZWAŻANIA WSTĘPNE

(1) Zasadą wszechrzeczy jest woda.

ROZWAŻANIA WSTĘPNE

- (1) Zasadą wszechrzeczy jest woda.
- (2) Zasadą wszechrzeczy jest ogień.

ROZWAŻANIA WSTĘPNE

- (1) Zasadą wszechrzeczy jest woda.
- (2) Zasadą wszechrzeczy jest ogień.
- (3) Idee są wieczne i niezniszczalne.

ROZWAŻANIA WSTĘPNE

- (1) Zasadą wszechrzeczy jest woda.
- (2) Zasadą wszechrzeczy jest ogień.
- (3) Idee są wieczne i niezniszczalne.
- (4) Istnieje absolut.

AGENDA

- Działalność Koła Wiedeńskiego.
- Rudolf Carnap: weryfikacyjna teoria znaczenia oraz przekład zdań trybu materialnego na zdania z trybu formalnego.
- Rudolf Carnap: „Empiryzm, semantyka, ontologia” – omówienie artykułu.

Koło Wiedeńskie

KOŁO WIEDEŃSKIE

- Koło Wiedeńskie (neopozytywiści): grupa filozofów skupiona wokół seminarium wiedeńskiego M. Schlicka.
- Seminarium zostało utworzone przez Schlicka w 1922 roku, kiedy objął kierownictwo Katedry Filozofii Nauk Indukcyjnych na Uniwersytecie Wiedeńskim.
- Do Koła Wiedeńskiego należeli m.in. Rudolf Carnap, Herbert Feigl, Friedrich Waismann, Otto Neurath, Hans Hahn i Kurt Gödel.

KOŁO WIEDEŃSKIE

- W 1929 ogłoszono manifest pod tytułem: „Naukowa koncepcja świata”.

We wspomnianym manifeste mowa o następujących założeniach:

1. Empiryzm
2. Przekonanie o bezwartościowości poznawczej metafizyki.
3. Fizykalizm.
4. Emotywizm.

*Naukowa koncepcja
świata. Koło Wiedeńskie*

słowo/obraz terytoria

Rudolf Carnap

RUDOLF CARNAP - BIOGRAFIA

- Urodził się 1891 roku w miejscowości Ronsdorf, zmarł w roku 1970 w Los Angeles.
- 1910-1914 studiował na uniwersytecie w Jenie, gdzie uczęszczał na wykłady Fregego.
- Podjął studia doktoranckie z fizyki na Uniwersytecie we Fryburgu, które przerwał ze względu na wybuch pierwszej wojny światowej.
- Od 1919 roku studiował teorię względności pod opieką Alberta Einsteina na Uniwersytecie Berlińskim.
- Napisał rozprawę doktorską o znaczeniu filozoficznym: „Przestrzeń: przyczynek do filozofii nauki”.

RUDOLF CARNAP - BIOGRAFIA

- W 1926 roku Carnap przyjął propozycję objęcia stanowiska wykładowcy na Uniwersytecie Wiedeńskim, gdzie stał się aktywnym członkiem Koła Wiedeńskiego.
- W 1931 przyjął posadę profesora na Uniwersytecie Praskim.
- Wyemigrował w roku 1935 do Stanów Zjednoczonych.
- W latach 1936-1952 był profesorem na Uniwersytecie w Chicago, a w latach 1952-1970 na Uniwersytecie Kalifornijskim w Los Angeles.
- Dzieła: *Logiczna struktura świata* (1928), *Logiczna składnia języka* (1934), *Filozofia i składnia logiczna* (1935) oraz *Znaczenie i konieczność* (1947)
- Artykuł: *Empiryzm, semantyka, ontologia* (1950).

RUDOLF CARNAP - WERYFIKACYJNA TEORIA ZNACZENIA

- Carnap dąży do eliminacji metafizyki i do unaukowania filozofii.
- Jednym z głównych problemów poruszanych przez przedstawicieli neopozytywizmu była kwestia demarkacji: próba wytyczenia ścisłego podziału na zdania poznawczo wartościowe oraz na tak zwane pseudozdania, czyli zdania pozbawione treści poznawczej.
- Weryfikacyjna teoria znaczenia: należy utożsamić znaczenie zdania ze sposobem ustalenia jego prawdziwości i fałszywości, czyli odpowiednią jego weryfikowalnością.
- Zdania protokolarne: można bezpośrednio weryfikować.

RUDOLF CARNAP - WERYFIKACYJNA TEORIA ZNACZENIA

- Carnap dąży do eliminacji metafizyki i do unaukowania filozofii.
- Jednym z głównych problemów poruszanych przez przedstawicieli neopozytywizmu była kwestia demarkacji: próba wytyczenia ścisłego podziału na zdania poznawczo wartościowe oraz na tak zwane pseudozdania, czyli zdania pozbawione treści poznawczej.
- Weryfikacyjna teoria znaczenia: należy utożsamić znaczenie zdania ze sposobem ustalenia jego prawdziwości i fałszywości, czyli odpowiednią jego weryfikowalnością.
- Zdania protokolarne: można bezpośrednio weryfikować.

RUDOLF CARNAP - WERYFIKACYJNA TEORIA ZNACZENIA

- W artykule *Filozofia i składnia logiczna* (1935): w tym tekście Carnap poddał analizie przykład zdania dotyczącego przedmiotu fizycznego, zdania P1 „Ten klucz jest zrobiony z żelaza” oraz przedstawił metodę jego weryfikacji

(P1) „Ten klucz jest zrobiony z żelaza” – zdanie które chcemy sprawdzić.

(P2) „Gdy jakiś przedmiot z żelaza zostanie umieszczony w pobliżu magnesu, przedmiot ten zostanie przyciągnięty” – jest to prawo fizyczne, zweryfikowane.

(P3) „Ten przedmiot (pewna sztaba) jest magnezem” – zdanie już zweryfikowane.

(P4) „Klucz zostaje umieszczony w pobliżu tej sztaby” – zdanie to weryfikujemy bezpośrednio przez obserwację.

Z przedstawionych przesłanek (P1-P4) można wydedukować konkluzję:

(P5): „Klucz zostanie teraz przyciągnięty przez ową sztabę.” – na podstawie bezpośredniego doświadczenia dokonuje się potwierdzenie lub odrzucenie zdania (P5).

RUDOLF CARNAP - WERYFIKACYJNA TEORIA ZNACZENIA

- Według Carnapa każde sensowne zdanie z dziedziny nauki albo orzeka coś o bezpośrednich obserwacjach (a zatem można wskazać na empiryczne warunki prawdziwości takiego zdania) albo jest zdaniem protokolarnym, czyli dotyczy naszych bezpośrednich spostrzeżeń (przede mną jest zielony/brązowy stół).
- Według Carnapa wspomnianą procedurę sprawdzania zdań nie można zastosować do zdań metafizycznych.

RUDOLF CARNAP - WERYFIKACYJNA TEORIA ZNACZENIA

„Zbadajmy teraz ów rodzaj zdań z punktu widzenia sprawdzalności (zdania metafizyki). Łatwo uprzytomnić sobie, że takie zdania nie są sprawdzalne. Że zdania <<Zasadą wszechrzeczy jest woda>>, nie jesteśmy w stanie wywieść żadnych przewidywań dotyczących naszych przyszłych postrzeżeń, odczuć czy jakichkolwiek doświadczeń. Toteż zdanie <<Zasadą wszechrzeczy jest woda>>, nic w ogóle nie stwierdza.” (R. Carnap, *Filozofia i składnia logiczna*, 1935/1969: 11)

RUDOLF CARNAP - WERYFIKACYJNA TEORIA ZNACZENIA

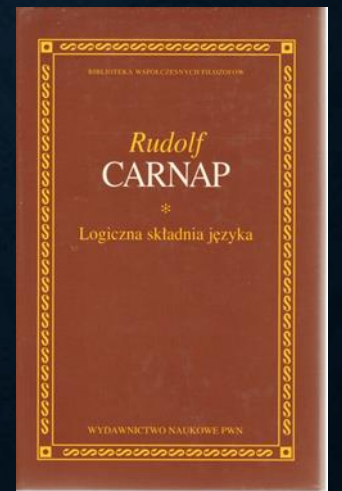
„Metafizycy nie mogą uwolnić swoich doktryn od niesprawdzalności, gdyby bowiem formułowali twierdzenia sprawdzalne, kwalifikacja ich doktryn jako prawdziwych czy fałszywych zależałaby od doświadczenia i tym samym należałaby do kompetencji nauk empirycznych.” (R. Carnap, *Filozofia i składnia logiczna*, 1935/1969: 12)

RUDOLF CARNAP - WERYFIKACYJNA TEORIA ZNACZENIA

„Zarówno liryka, jak metafizyka są pozbawione treści asertywnej, pozbawione sensu teoretycznego, ale zdanie metafizyczne – w odróżnieniu do wierszy lirycznych – zdają się taką treść zawierać i zwodzą nie tylko czytelnika, ale także samego metafizyka. Sądzi on, że w swym metafizycznym traktacie wypowiada pewne twierdzenia, a przeświadczenie to każe mu polemizować z twierdzeniami innych metafizyków. Poeta nigdy nie twierdzi o wierszach innego poety, że są one niesłuszne czy mylne, powiada, że są tylko złe.” (R. Carnap, *Filozofia i składnia logiczna*, 1935/1969: 21)

RUDOLF CARNAP - PRZEKŁAD ZDAŃ

- Przejście z trybu materialnego na tryb formalny zostało przedstawione przez niego w *Logicznej składni języka*.
- Wypowiedzi sformułowane w trybie materialnym dotyczą faktycznego stanu świata, czyli odnoszą do przedmiotów pozajęzykowych.
- Wypowiedzi sformułowane w trybie formalnym dotyczą języka, czyli mówią o jego zdaniach, terminach czy hipotezach.

RUDOLF CARNAP - PRZEKŁAD ZDAŃ

Carnap podzielił zdania na trzy klasy: przedmiotowe, syntaktyczne oraz pseudopredmiotowe:

- 1) Zdania przedmiotowe: dotyczą rzeczywistości, np. „Babilon był wielkim miastem”.
- 2) Zdania syntaktyczne: dotyczą składni języka, np. Słowo <<Babilon>> pojawiło się we wczorajszym wykładzie.
- 3) Zdania pseudopredmiotowe: rzekomo jest o rzeczywistości, a tak naprawdę jest ona o syntaktycznych własnościach języka.

RUDOLF CARNAP - PRZEKŁAD ZDAŃ

„Fakt, że w pracach filozoficznych – nawet w tych, które są wolne od metafizyki – tak często powstają niejasności, a w dyskusjach filozoficznych ich uczestnicy tak często nie rozumieją się nawzajem są w dłuższej mierze wynikiem stosowania materialnego, zamiast formalnego sposobu mówienia. Przede wszystkim zwyczaj ten zawodzi nas co do przedmiotów, o których mowa; zdania pseudopredmiotowe sugerują, że zajmujemy się przedmiotami pozajęzykowymi, takimi jak liczby, rzeczy, własności, doświadczenia, stany rzeczy, itd., fakt, że w rzeczywistości mówimy o języku i jego konstruktach (takich jak wyrażenia liczbowe, oznaczenia rzeczy, współrzędne, przestrzenne itp.) przesłonięty jest przez materialny sposób mówienia.” (Carnap 1934/1995: 396-397).

RUDOLF CARNAP - PRZEKŁAD ZDAŃ

- Spory filozoficzne najczęściej formułowano tak, jakby dotyczyły one rzeczywistości pozajęzykowej, a zatem podejmowano próby ustalenia, np. realności istnienia liczb.

Carnap podał jako przykład zdanie:

(Z1) Pięć nie jest rzeczą, lecz liczbą.

Według Carnapa zdanie (Z1) można przełożyć na zdanie w trybie formalnym.

(Z2) Pięć nie jest słowem odnoszącym się do rzeczy, lecz słowem odnoszącym się do liczby.

RUDOLF CARNAP - PRZEKŁAD ZDAŃ

- Morał tej historii...

Carnap dążył do pokazania, że za pomocą przekładu, *de facto* znakomita większość rozważań filozoficznych ma charakter czysto werbalny, czyli nie dotyczą one struktury rzeczywistości faktów czy przedmiotów w świecie, lecz są one wypowiedziami o języku.

RUDOLF CARNAP - ONTOLOGIA

„Czy istnieją własności, klasy, liczby i sądy? Aby jaśniej zrozumieć naturę tych, jak i innych związanych z nimi problemów, konieczne jest przede wszystkim uświadomienie sobie fundamentalnej różnicy pomiędzy dwoma typami pytań, które dotyczą istnienia czy realności bytów. Jeżeli ktoś w swym języku pragnie mówić o nowym typie bytów, musi wprowadzić system nowych sposobów mówienia podlegających nowym regułom. Procedurę tę będziemy określać jako konstruowanie językowego schematu pojęciowego. W związku z tym musimy odróżnić dwa rodzaje pytań o istnienie. Po pierwsze, pytania o istnienie pewnych bytów nowego rodzaju wewnątrz schematu pojęciowego – będziemy nazywać je pytaniami wewnętrznymi. Po drugie pytania dotyczące istnienia czy też realności systemu bytów jako całości, nazywane pytaniami zewnętrznymi.” (Carnap 1950/2005: 13-14).

RUDOLF CARNAP - ONTOLOGIA

- „Czy istnieje F?” – można rozumieć w dwojaki sposób.

RUDOLF CARNAP - ONTOLOGIA

- „Czy istnieje F?” – można rozumieć w dwojaki sposób.

(1) Czy istnieje liczba 5?

RUDOLF CARNAP - ONTOLOGIA

- „Czy istnieje F?” – można rozumieć w dwojaki sposób:

(1) Czy istnieje liczba 5?

(2) Czy istnieją cząsteczki węgla składające się z kilkudziesięciu atomów węgla?

RUDOLF CARNAP - ONTOLOGIA

- „Czy istnieje F?” – można rozumieć w dwojaki sposób.
 - (1) Czy istnieje liczba 5?
 - (2) Czy istnieją cząsteczki węgla składające się z kilkudziesięciu atomów węgla?
 - (3) Czy istnieją liczby?

RUDOLF CARNAP - ONTOLOGIA

- „Czy istnieje F?” – można rozumieć w dwojaki sposób.

(1) Czy istnieje liczba 5?

(2) Czy istnieją cząsteczki węgla składające się z kilkudziesięciu atomów węgla?

(3) Czy istnieją liczby?

Interpretacja pragmatyczna:

Pytanie (3) należy rozumieć:

(4) Czy schemat pojęciowy zakładający istnienie liczb jest użyteczny w opisie świata?

DYSKUSJA

- Jakie powody sprawiają – według Carnapa – że tezy metafizyki są pozbawione sensu?

DYSKUSJA

- Jakie powody sprawiają – według Carnapa – że tezy metafizyki są pozbawione sensu?
- Czym jest, a czym nie jest metafizyka według Carnapa?

DYSKUSJA

- Jakie powody sprawiają – według Carnapa – że tezy metafizyki są pozbawione sensu?
- Czym jest, a czym nie jest metafizyka według Carnapa?
- Czy zgadzasz się z podziałem na pytania zewnętrzne i pytania wewnętrzne?

DYSKUSJA

- Jakie powody sprawiają – według Carnapa – że tezy metafizyki są pozbawione sensu?
- Czym jest, a czym nie jest metafizyka według Carnapa?
- Czy zgadzasz się z podziałem na pytania zewnętrzne i pytania wewnętrzne?
- Czy rozważania filozoficzne mają mieć charakter pragmatyczny?

DYSKUSJA

- Jakie powody sprawiają – według Carnapa – że tezy metafizyki są pozbawione sensu?
- Czym jest, a czym nie jest metafizyka według Carnapa?
- Czy zgadzasz się z podziałem na pytania zewnętrzne i pytania wewnętrzne?
- Czy rozważania filozoficzne mają mieć charakter pragmatyczny?
- Czy można uratować filozofię tradycyjną – jeśli tak, to dlaczego?

PODSUMOWANIE

- Weryfikacyjna teoria znaczenia.
- Przekład z trybu materialnego na tryb formalny.
- Podział na zewnętrzne i wewnętrzne pytania o istnienie.

LITERATURA

- Opracowano na podstawie:

A. Nowaczyk (2008), *Filozofia analityczna*, Warszawa: PWN.